

راهکارهای شناخت و ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس

با تأکید بر نقش رسانه‌های گروهی

غلامرضا علاماتی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۰۱

چکیده: از همان صدر اسلام، زنان شهادت‌طلب و ایثارگر حتی در بحرانی‌ترین شرایط از بذل جان و فداکاری در راه اسلام دریغ نداشتند. حماسه پرشور کربلا و ایثارگری‌های زینب (س) و دیگر زنان چون مادر وهب، جلوه‌ای از روح شهادت‌طلبی در زنان مسلمان است. زنان ایران اسلامی نیز با الگوپذیری از حضرت زینب (س) همواره در کنار مردان و گاه پیش‌تر از آنان، از آزمون صبر و استقامت و ایثار و شهادت‌طلبی، سربلند بیرون آمدند. آنان، در جان خویش را به محبت بخشیدند و سختی و خشونت دفاع را برای آرامش جامعه خریدند و حریم جامعه را از تعرض دشمنان برای رشد و عطف و مهربانی مصون نگه داشتند. بر این اساس، بهره‌گیری از آموزه‌های زنان جانباز و ایثارگر و انتقال باورها و ارزش‌ها، جانفشانی‌ها و رشادت‌های آنان به جامعه و به ویژه نسل جوان، می‌تواند روح امید به جامعه بدمد و فرهنگ ایثار و شهادت را پیوسته زنده نگه‌دارد. از این رو، شناخت جایگاه زنان جانباز و ایثارگر و ترویج فرهنگ پاسداری و الگوسازی آن در جامعه و نشر آن، ضروری به نظر می‌رسد. در این بین، رسانه‌های گروهی همچون مطبوعات و صدا و سیما، به منزله زبان گویای جامعه و وظیفه‌ای سترگ بر عهده دارند. تحقیق پیش‌رو از نوع کاربردی و روش تحقیق مورد استفاده، توصیفی تحلیلی است و به دنبال پاسخ‌گویی به این سوال می‌باشد که "نقش رسانه‌ها در تبیین و ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس چگونه است" و در پایان توانسته با رویکردی دینی و جامعه‌شناختی به این سؤال پاسخ دهد.

واژگان اصلی: فرهنگ ایثار، عاشورا، انقلاب اسلامی، دفاع مقدس.

مقدمه

ظهور انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی^(ره) بستری عظیم را برای ظهور و بروز زنان با ارزش و شرافتمند فراهم آورد تا در عرصه‌های مختلف خود را نشان دهند، تا آنجا که هر جا حضور آنان کمتر و کمرنگ‌تر مشاهده شود، در می‌یابیم که به آنان فرصت داده نشده است تا خود را نشان دهند.

در هنگامه‌ای که تمامی قدرت‌ها و مکاتب بشری با نام حمایت از این قشر عظیم، در پی بهره‌گیری ابزاری از آنان بودند، انقلاب اسلامی فریاد حمایت از آنان را بلند کرد و میدان تلاش و فعالیت را بر آنان گشود تا جایگاه واقعی خود را دریابند. در این حال، حضور دلیرانه و خستگی‌ناپذیر زنان در صحنه دفاع مقدس به منزله یکی از جلوه‌های بارز حیات اجتماعی آنان، رقم خورد و اینان، به حق در ادای دین خود نسبت به اسلام و انقلاب از هیچ‌گونه ایثار و کمک مادی و معنوی دریغ نورزیدند.

هرچند خطوط مقدم جنگ و رویارویی اصلی فیزیکی در میدانی نبرد در قبضه دلیر مردان رزمنده بود، ولی پشتیبانی و حمایت همه جانبه زنان در خاکریزهای عقبه نیروهای خودی و برآورده کردن نیازهای مادی و معنوی آنان، از عوامل مهم و اساسی در تحکیم ثبات قدم و استقامت رزمندگان بود. به بیان دیگر، داشتن روحیه و قوت قلب رزمندگان در گرو حمایت‌های معنوی زنان خداجویی بود که در پشت جبهه، مشغول خدمت بودند. امام خمینی^(ره) فرماندهی کل قوا (که حضور نیروهای رزمنده در جبهه‌های حق علیه باطل مرهون نفس مسیحایی او بود) در توصیف ایثار جان و تجلی شهادت‌طلبی زنان در طول هشت سال دفاع مقدس فرمودند:

«زن‌ها به من می‌گویند: شما دعا کنید که ما شهید بشویم. بعضی از زن‌ها می‌آمدند اینجا می‌گفتند که شما اجازه بدهید ما برویم کردستان در آنجا جنگ بکنیم و من گفتم: نه، صلاح نیست، ملت و ارتش کار را انجام می‌دهند. این یک تحولی بود که در صدر اسلام بین مسلمین حاصل شده بود که شهادت را برای خودشان فوز می‌دانستند.»

رسانه‌های جمعی در سطح عموم و صدا و سیما به طور خاص در جایگاه مهم‌ترین مجاری فرهنگ‌ساز که هدایت‌گری روند کلی فرهنگ جامعه را بر عهده دارند، می‌توانند

در احیاء، رونق، پیرایه زدایی و زمینه‌سازی هر چه بهتر و بیشتر جایگاه زنان جانباز و ایثارگر دوران پر افتخار دفاع مقدس نقشی تعیین کننده ایفا کنند. تردیدی نیست که رسانه جمعی، در کنار سایر عوامل همچون خانواده، محیط‌های آموزشی، کانون‌های مذهبی و سایر بخش‌های جامعه، نقشی برجسته در انتقال فرهنگی جامعه‌پذیری و تعلیم و تربیت اجتماعی ایفا می‌کنند و افزون بر بازتاب دادن فرهنگ جامعه، قدرتی چشمگیری در راستای شکل‌دهی به عقاید و باورها، اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی بر عهده دارند (لازار، ۱۳۸۰: ۸۶). از این رو، در جامعه اسلامی ما نیز یکی از رسالت‌های اصلی رسانه‌ها، باید نشر فرهنگ ایثار و شهادت و پاسداری از آن باشد.

در این خصوص امام خمینی^(ره) با تشریح نقش رسانه‌های جمعی، از آن‌ها (رادیو، تلویزیون، مطبوعات، سینما، تئاتر و غیره) به دانشگاه عمومی یاد کرده است که باید در تمام سطح کشور گسترش یابد و تمام مردم را متفکر و مبارز و دینی بار آورد (امام خمینی، ۱۳۷۸: ۳۵۰)، چرا که همه رسانه‌ها به تناسب ماهیت، میزان نفوذ، ظرفیت امکانات، نوع پیام و مخاطب می‌توانند نقش خویش را متناسب با انتظارات ایفا کنند و گام‌هایی مؤثر در توسعه فرهنگ و ارزش‌های انقلاب اسلامی و دفاع مقدس بردارند. در این صورت رسانه‌های گروهی (مطبوعات، صدا و سیما) بنا به موقعیت بزرگ اجتماعی و فرهنگی خویش باید که به یاری خواهران جانباز و ایثارگر بشتابند و در این راه خطیر، این سنگربانان صبور را به مردم جامعه معرفی کنند. این مقاله در صدد پاسخ‌گویی به این سؤال اصلی است که: راهکارهای شناخت و ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه با تأکید بر نقش رسانه‌های گروهی (مطبوعات، صدا و سیما) کدامند؟ و چگونه می‌توان جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس و خدمات ارزنده آن‌ها را تبیین کرد؟

نوع و روش تحقیق

این تحقیق از نوع کاربردی و روش تحقیق به کار گرفته شده در آن، توصیفی تحلیلی است و برای گردآوری اطلاعات از اسناد کتابخانه‌ای بهره گرفته شده است.

دیدگاه‌ها و مباحث نظری

تعریف ایثار و شهادت

ایثار در لغت از مصدر باب افعال و از ریشه اثر است و اثر به معنای هر چیزی را به دست آوردن و دریافتن چیزی است که ما را به وجود آن راهنمایی می‌کند (دهخدا، ۱۳۷۷: ۷۷) و از آن رو که باب افعال برای قیام فعل است و نسبتش اول به فاعل داده می‌شود از کلمه ایثار نیز این معنا استنباط می‌شود (مصطفوی، ۱۳۸۷: ۱۷).

در سه کتاب مشهور، لغت ایثار چنین تعریف شده است: ایثار اثبات برتری و مقدم داشتن آن چیزی است که در انتخاب و اختیار کردنش بر دیگران زیادی است (مصطفوی، ۱۳۸۷: ۱۷) و اینکه ایثار، دیگران را بر خود مقدم داشتن است (سیاح، ۱۳۷۳: ۱۰؛ انیس و دیگران، ۱۳۷۲: ۶). اما در اصطلاح، ایثار نهایت بخشش و گذشت و برگزیدن غیر بر خود است، یعنی با وجود نیاز به چیزی، دیگران را بر خود بدان چیز مقدم داشتن است. همچنین در دروس اخلاق اسلامی ایثار چنین تعریف شده است: «بالاترین درجه سخاوت، آنکه شخصی به چیزی محتاج است، ولی آن را به دیگری می‌بخشد. یعنی از خودگذشتگی، که به آن ایثار می‌گویند»؛ (جزایری، ۱۳۹۳: ۸۳). همچنین شهادت در لغت به معنی گواه و در اصطلاح کسی که در مورد مسئله‌ای گواهی و شهادت بدهد، مطرح شده است (ابن منظور، ۱۴۰۵ق: ۲۲۵). در این مقاله، تلقی از ایثار و شهادت، «جهاد و جانبازی در راه خدا» است.

فرهنگ ایثار و شهادت طلبی در اسلام

روح شهادت طلبی و ایثار برگرفته از اندیشه اسلامی است. در اندیشه اسلامی کسانی که در راه اسلام و وطن کشته شوند، در شمار شهیدان اند. البته این معنا نیست که در آیین اسلام جان انسان ارزش ندارد، بلکه اسلام بیان می‌دارد که ارزش جان یک انسان برابر با تمام بشریت است، انسان ایثارگر جان خود را فدای ارزشی والاتر که همان رضای

خداست می‌کند. شواهد تاریخی فراوانی از حضور زنان، چه در معرکه‌های نبرد و چه در عرصه‌های مختلف جامعه اسلامی وجود دارد که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود.

نمونه‌هایی از زنان ایثارگر

«ام نسان» یکی از زنانی است که با شجاعت هر چه تمام‌تر و روحی سرشار از شهادت‌طلبی با اجازه پیامبر به سوی خیب‌روانه می‌شود و با مداوای مجروحین جنگ، آنچه در توان دارد را در راه اسلام و پیشبرد اهداف آن ایثار می‌کند (واقعی، ۱۴۰۵ق: ۶۸۷). مقام و منزلت نیز مانع ایثارگری‌های این زنان نیست. مصداق این مدعا «فاطمه زهرا(س)» است که همراه ۱۴ زن دیگر در نبرد احد حضور یافته، به مداوای مجروحین و رساندن آب و آذوقه به رزمندگان می‌پردازد (واقعی، ۱۴۰۵ق: ۲۴۹).

«صفیه» دختر عبدالمطلب می‌گوید: «در جنگ احزاب زیر رگبار سنگ و تیر بودیم، یک یهودی به سوی ما آمد. من شمشیر «حسان بن ثابت» را برداشتم و گردن یهودی را زدم، طوری که سرش به سمت گروهی پرتاب شد» (ابن هشام، ۱۳۶۳: ۲۳۹؛ ابن سعد، بیتا: ۳۴).

از دیگر زنان شهادت‌طلب که با حضور در جنگ همراه پیامبر، با از جان گذشتگی به سربازان اسلام خدمت کرد، «ام عطیه» است، ایشان بیان می‌دارد: «در هفت جنگ همراه پیامبر(ص) بودم. در این جنگ‌ها، تدارکات ایشان را نگهداری می‌کردم، برای ایشان غذا درست می‌کردم و مجروحین را مداوا کرده، از مریض‌ها پرستاری می‌کردم» (امین، ۱۴۰۳ق: ۸۴۲). در این دوره، حضور دو زن شجاع و نترس که باکی از شهادت و ایثار در راه اسلام ندارند به چشم می‌خورد، یکی «ام حارث» انصاری است. او هنگامی که شوهرش می‌خواهد از معرکه بگریزد، لگام شترش را می‌گیرد و به فرار او اعتراض می‌کند و نشان می‌دهد که بذل جان و دفاع از اسلام و آرمان‌های آن زن و مرد نمی‌شناسد.

«ام عماره» دیگر زن شهادت‌طلب است. فداکاری این زن در جنگ احد مشاهده می‌شود، زمانی که مردان می‌گریزند و تنها افرادی معدود به دفاع از پیامبر می‌ایستند، او یکی از آنها بود. وی که برای آب دادن به رزمندگان به جبهه جنگ آمده بود هنگامی که چنین

می‌بندد مشک را بر زمین می‌گذارد و سلاح بر می‌گیرد و با هر وسیله ممکن دشمن را از پیامبر^(ص) دور می‌سازد، ام عماره در این نبرد جراحات بسیار برداشت، به طوری که درمان این جراحات یک سال به طول انجامید (مقریزی، بیتا: ۱۴). او در غزوه‌های بنی قریظه، خیبر و حنین نیز شرکت کرد. شجاعت و دلآوری او در حنین کمتر از احد نبود، خود او نقل می‌کند که «در حنین، مردم از هر سو می‌گریختند و من و چهار زن دیگر می‌جنگیدیم. مردی از هوازن را دیدم که پرچم جنگ را حمل می‌کند و سوار بر شتر به دنبال مسلمانان می‌تاخت. شترش را پی کردم، او به زمین افتاد و من بر پشتش نشستم پی در پی او را زدم تا از پای درآمد و شمشیرش را برداشتم». ام عماره پس از وفات پیامبر^(ص) نیز در جهاد مسلمانان شرکت کرد، چنانکه در جنگ یمامه به سختی جنگید و یک دست او قطع شد (واقعی، ۱۴۰۵ق: ۲۶۹). این جانبازی‌ها و جانفشانی‌ها بر پشتوانه فرهنگی نیرومندی بر اساس آموزه‌های اسلامی استوار است. ایثار و شهادت‌طلبی از متعلقات این آموزه‌هاست و از همین رو به موازات پیشرفت اسلام و در بطن آن بالیده است.

جلوه‌ای دیگر از ایثارگری‌های زنان در حماسه عاشورا مشاهده می‌شود. حماسه عاشورا را زنان و مردانی آفریدند که مرگ سرخ و شهادت را بر زندگی ذلت بار ترجیح دادند تا گل واژه آزادی و آزادگی همواره در تاریخ سبز بماند. در این حماسه خونین بیشتر به نقش آفرینی مردان و یارانی که در رکاب حضرت امام حسین^(علیه السلام) به فوز عظیم شهادت نائل شدند، توجه شده است و نقش زنان و ایثار آنان کمتر مورد توجه بوده است. درجه صبر و فداکاری و ایثار حضرت زینب^(س) در حماسه کربلا ستودنی است. از آنجا که در این مختصر مجال بیان پرداختن به آن وجود نورانی نیست، به دیگر زنان و ایثار و شهادت‌طلبی آن‌ها پرداخته خواهد شد.

مادر و همسر وهب (همسر عبدالله بن عمیر کلبی)، از اسوه‌های ایثار و شهادت‌طلبی و مظهر اوج توجه و ارادت به مقام ولایت است. در روز عاشورا مادر وهب بارها به فرزند یادآوری می‌کند که به جای شیری که به تو دادم، دلم می‌خواهد جانت را در طبق اخلاص گذاری و در خدمت امام^(علیه السلام) تا سر حد شهادت با دشمن بجنگی. وهب در روز عاشورا در حالی که در اثر ضربت‌های شمشیر خون از بدنش می‌چکید، نزد مادر آمد و گفت، آیا اکنون از من راضی هستی؟ مادر گفت: از تو خوشنود نخواهم شد تا پیشاپیش

امام (علیه السلام) به شهادت برسی. وهب به میدان تاخت و پس از چندی به شهادت رسید. دشمن که می‌خواست روحیه مادر وهب را تضعیف کند سر وهب را برای او فرستاد، ولی مادر وهب سر را به سوی دشمن پرتاب کرد و گفت: سری را که برای دوست داده‌ایم پس نمی‌گیریم (محللاتی، ۱۳۸۵: ۳۰۰؛ علامه امینی، ۱۳۷۹: ۱۱؛ طبری، ۱۳۵۲: ۴۲۹؛ ابن اثیر، ۱۳۹۸ ق: ۶۵). ایثار فراتر از اینکه، زنی جگرگوشه‌اش را فدای اسلام و امام مسلمین کند و خشنود و شاد از هدیه‌ای که به درگاه باری تعالی عرضه کرده است؟! همسر وهب نیز در حالی که بر بالین شوهرش بود به شهادت رسید.

«ام البنین» نیز از دیگر زنان حماسه ساز صحنه کربلاست. او از همسران با کمال امام علی (علیه السلام) است. وی مادر چهار شهید کربلا حضرت عباس (علیه السلام)، «عبدالله»، «جعفر» و «عثمان» است. وقتی خبر شهادت فرزندان خود را شنید، گفت شنیده‌ام بر سر عباس عمود آهنی زدند و دستانش را بریدند. اگر دست در بدن پسرم بود چه کسی می‌توانست با او بجنگد. وی بی درنگ جویای احوال امام حسین (علیه السلام) می‌شود و می‌گوید: «از امام حسین (علیه السلام) مرا خبر بده، فرزندانم و همه آنچه زیر آسمان کبود است فدای حسین (علیه السلام) باد». وقتی خبر شهادت امام حسین (علیه السلام) را شنید ناله‌اش بلند شد و گفت: «رگ‌های دلم را پاره کردی». این علاقه او به امام حسین (علیه السلام)، نشان کمال معنویت اوست. وی آن همه ایثار در راه مقام رهبری را فراموش کرده، تنها از رهبر سخن به میان برد (مامقانی، ۱۳۸۰: ۷۰؛ دانش، ۱۳۷۸: ۹۵ و ۹۹).

به این ترتیب مادر چهار شهید که تنها ثمره عمر او و میوه قلب او بودند از شهامت، شجاعت و حمایت از رهبر سخن می‌گویند و خالصانه فریاد می‌زنند: فرزندانم و همه آنچه زیر آسمان کبود است، فدای امام حسین (علیه السلام) باد!

جنگ تحمیلی و شهادت‌طلبی و ایثار زنان ایران اسلامی

در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ در حالی که جمهوری اسلامی ایران پس از گذشت یک سال و اندی مبارزه علیه ظلم و استبداد در حال تثبیت پایه‌های خود و استقرار آرامش بود، درگیر جنگی تحمیلی و نابرابر با همسایه غربی خود، عراق، شد. این کشور متجاوز، از زمین و

آسمان جمهوری اسلامی ایران را آماج حمله قرار داد. طبیعی بود که مردان و زنان شجاع و باغیرت این مرز و بوم که در همه برهه‌ها ثابت کرده بودند با جان و دل خود به میهن خویش عشق می‌ورزند، به دفاع از کیان اسلام در برابر تمامی کفر بپردازند. با وجود این، درباره حضور زنان در این جبهه کمتر پژوهش جدی صورت گرفته است. در این بخش سعی شده است به گوشه‌ای از این مهم پرداخته شود:

کیفیت حضور زنان و ایثارگری‌های آنان در این برهه به دو شکل مستقیم و غیرمستقیم، ظاهر می‌شود. در شکل مستقیم، گرچه زنان از حضور در صحنه و خط مقدم معاف بودند، لیکن با آغاز جنگ و حملات موشکی به شهرها، حالت تدافعی به خود گرفته، حضورشان پررنگ‌تر شد (انصاری و دیگران، ۱۳۷۹: ۳۵۰).

حضور مستقیم زنان

درباره حضور مستقیم زنان نمونه‌های فراوانی وجود دارد. زنان افزون بر فعالیت‌هایی مانند نگهبانی از انبار مهمات، امدادسانی به رزمندگان، حضور مسلحانه نیز داشته‌اند، از جمله این زنان ایثارگر و شهادت‌طلب، «نوشین نجار» است که درباره این حضور و فعالیت زنان می‌گوید: «کوکتل مولوتوف درست می‌کردیم، گونی‌ها را پر از شن می‌کردیم و در نقاط حساس خرمشهر می‌چیدیم، شب‌ها روی پشت بام مسجد جامع با اسلحه یک به یک نگهبانی می‌دادیم و هر یک ساعت یک بار پست‌مان را عوض می‌کردیم» (معصومی، ۱۳۸۱: ۵۰).

در همان جریان‌ات خرمشهر بود که زنان ایثارگر و شهادت‌طلب این مرز و بوم ثابت کردند که زمانی که اسلام در خطر باشد، مردانه می‌جنگند و کسی به گرد پایشان نمی‌رسد؛ «شهناز حاجی شاهی» نمونه‌ای دیگر از این زنان شهادت‌طلب شجاع است که در خرمشهر مردانه جنگید و وقتی رزمنده‌ها برای استراحت به عقب باز می‌گشتند به سرعت مشغول آماده کردن غذا می‌شد (معصومی، ۱۳۸۱: ۵۹). حضور این زنان شهادت‌طلب محدود به خرمشهر نبود، بلکه در جبهه‌های غرب و مناطق مرزی نیز حضور فعال داشتند، خانم نواب صفوی، نوه نواب صفوی از جمله این زنان بود که برای دیده‌بانی به طرف «بهنمن

شیر» می‌رفت و با اطلاعاتی مفید از دشمن بر می‌گشت. می‌گویند یک روز در حالی بر می‌گشت که پیکر شهیدی را حمل می‌کرد و گویی از عملیات چریکی باز می‌گشت (حسینی، ۱۳۸۱: ۸۱).

حضور غیرمستقیم زنان

از جمله خدمات این مرحله زنان می‌توان به ایثار فرزندان خود در راه حیثیت و اصلاح جامعه اشاره کرد. هنوز یادمان نرفته است چه بسیار مادران سلحشوری بودند که با تربیت اولاد صالح و معرفی آنان به مراکز بسیج برای اعزام به جبهه به مسئولین جنگ قوت قلب می‌دادند. حضرت امام (قدس سره)، این صحنه را این‌گونه بیان می‌فرماید:

«خدا می‌داند در طول تاریخ مثل این مادرها ما نداشتیم، که فرزندان کشته بشوند و بعد بیاید و بگوید که نه من افتخار می‌کنم. و.. عکس العمل این مادرهای جوان مرده، اسلام را زنده نگه داشته و گرم نگه داشته، برای اینکه اینها هستند که به ما شجاعت می‌دهند» (امام خمینی، ۱۳۷۸: ۲۷۱).

جلوه دیگر ایثار این زنان، ایثار همسران محبوب خود بوده است که بهترین و اصلی‌ترین تعلق خویش که همسر باشد را با تمام مشکلات و دلبستگی‌ها تشویق و ترغیب به حضور در میادین جنگ می‌نمودند تا آنجا که امام قدس سره زبان به مدح آنان گشوده، می‌فرماید:

«کجا ما از زنان، آن قدرت و عظمت را دیده بودیم که امروز داریم از مادران شهید می‌بینیم؟ کجا ما از زنان جوان آن فداکاری را دیده بودیم که در دوران جنگ دیدیم، آنان همسران محبوبشان را به میدان‌های جنگ می‌فرستادند و عفت و امانت آن‌ها را حفظ می‌کردند تا آن‌ها با خاطر آسوده در میدان‌ها باشند» (امام خمینی، ۱۳۷۸: ۲۷۱).

حضرت امام (ره) درباره حضور و جایگاه زنان جانباز و ایثارگر در این برهه می‌فرماید: «زنان حق بیشتر از مردان دارند، زنان مردان شجاع را در دامان خود بزرگ می‌کنند، اگر

زنان شجاع و انسان‌ساز از ملت‌ها گرفته شوند ملت‌ها به شکست و انحطاط کشیده می‌شوند» (امام خمینی، ۱۳۸۸: ۱۰۳).

ارتباط بین ایثار و شهادت با ارزش‌ها و هنجارهای متعالی

ارزش‌ها، به اموری اطلاق می‌شود که مورد پذیرش همگان بوده، مطلوبیت عمومی دارند (و ثوقی، ۱۳۷۸: ۲۳۶) و به نوعی اولویت‌های افراد را مشخص می‌کنند و مبنای رفتار آنان قرار می‌گیرند. مطالعه درباره کنش‌های افراد بدون مراجعه به ارزش‌های آن‌ها ناقص است. در سطح کلان نیز برنامه ریزی در امور اجتماعی و سیاسی جامعه با مراجعه به ارزش‌های جامعه محقق می‌شود. از این رو، اشخاص برای صیانت از ارزش‌ها مبارزه می‌کنند و برای حفظ آن از بذل مال و جان خود دریغ نمی‌ورزند (شاعری، ۱۳۸۱: ۱۵۰). بر این اساس می‌توان گفت ایثار و شهادت‌طلبی در بسیاری از فرهنگ‌ها (به خصوص فرهنگ متعالی تشیع) هم خود یک ارزش است هم نوعی فدا شدن در راه ارزش‌های الهی آن فرهنگ به شمار می‌رود.

ایدئولوژی اسلامی و نقش آن در ترویج فرهنگ ایثار و شهادت

ترویج فرهنگ ایثار و شهادت بدون ایدئولوژی مشروعیت‌بخش ناممکن است و نقش ایدئولوژی‌ها در اشاعه آن آنگاه که سخن از نهادینه‌سازی این فرهنگ می‌شود بیشتر آشکار می‌گردد. ایدئولوژی توجیه‌گر ایثار و شهادت در جامعه ما توجهی به امور دنیوی ندارد و در مقابل، زهد آخروی را جایگزین آن ساخته است. مطابق با ایدئولوژی اسلامی اوج تجلی رفتار ایثارگرانه جایی است که انسان از عزیزترین کالای خود که جان اوست در گذرد. در ایدئولوژی اسلامی این متعالی‌ترین مرتبت ایثارگری در سلسله مراتب ایثار است (اقبال، ۱۳۵۰: ۷۰).

اهم شاخص‌های ایثار و شهادت در فرهنگ تشیع: عمده‌ترین شاخص‌های شهادت از دیدگاه آیات قرآن و احادیث عبارتند از:

- ۱- ایمان به وحدانیت خداوند و اقرار به رسالت رسول اکرم (ص) و التزام عملی به آن؛
- ۲- نیت به منزله شرط اصلی پذیرش تمام عبادات و اعمال در جایگاه انگیزه الهی جهاد در راه خدا؛
- ۳- اطاعت از رهبری و تبعیت از مفهوم ولایت فقیه با توجه به روحیه فداکارانه (مولوی، ۱۳۷۸: ۱۱).

فضیلت‌های ایثار و شهادت در فرهنگ اسلامی

در نگرش اسلامی شهادت در راه خدا از قداست و اهمیت والایی برخوردار بوده، اولیاء خدا و برگزیدگان همواره در طلب آن بوده‌اند (فکرت، ۱۳۷۹: ۱۰). این امر آنقدر ارزشمند است که می‌تواند برای شهید متعالی‌ترین هدف به شمار آید (جمالی، ۱۳۸۱: ۱). با توجه به اینکه فضیلت‌های بی‌شماری را می‌توان برای شهادت و ایثارگری برشمرد در اینجا تنها به فهرست تعدادی از این امتیازات اشاره می‌شود:

- ۱- وعده بهشت بر طبق آیات قرآن و روایات معصومین؛
- ۲- کسب بالاترین نیکی؛
- ۳- تقرب در جوار الهی؛
- ۴- راحتی و آسودگی روح شهید؛
- ۵- استقبال بهشتیان از آنان؛
- ۶- احترام انبیاء به آنان؛
- ۷- شفاعت اطرافیان؛
- ۸- شریف‌ترین مرگ در راه خدا؛
- ۹- خداوند مسئول بازماندگان اوست؛

- ۱۰- آمرزش گناهان؛
- ۱۱- مواجهه با فرشتگان هنگام شهادت؛
- ۱۲- پوشیدگی بدن او با لباس‌های بهشتی؛
- ۱۳- آسانی مرگ؛
- ۱۴- مردگان در راه خدا زنده‌اند؛
- ۱۵- معامله با خداوند (گوهری، ۱۳۹۱: ۱۷۱).

تجزیه و تحلیل راهکارهای ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه نهادینه سازی فرهنگ ایثار و شهادت از ابتدای زندگی هر فرد در فرایند پرورش اجتماعی او بخشی از وظایف خانواده‌ها، نظام آموزشی، نظام ارتباطی و رسانه‌ای به شمار می‌رود. بدیهی است راهکارها و پیشنهادات بسیاری، به وسیله رسانه‌های گروهی، نهادها و سازمان‌های مرتبط و به خصوص بنیاد شهید و بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، ستاد کل نیروهای مسلح و غیره ارائه شده، پیگیری می‌شود؛ با وجود این، به دلیل پیچیدگی و تخصصی بودن بسیاری از این راهکارها، اجرایی ساختن و تحقق بخشیدن به همه آن‌ها نمی‌تواند بر عهده یک بنیاد و مرکز خاص، نهاد شود، بلکه برای دستیابی به این هدف، باید از استعداد و توانایی همه نیروهای مردمی و مشارکت عمومی آنان بهره گرفت، زیرا حفظ و اشاعه آثار و ارزش‌های دفاع مقدس و فرهنگ ایثار و شهادت زنان جانباز و ایثارگر مانند خود دفاع مقدس و انقلاب اسلامی با مشارکت همگانی میسر است.

بدین منظور باید برای هر یک از دستگاه‌های مرتبط بر اساس تقسیم کار و تناسب مأموریت، وظایفی خاص برشمرد. کاربست راهکارها و پیشنهاداتی که به عمده‌ترین آن‌ها در ذیل اشاره می‌شود گامی بلند در جهت ترویج جایگاه زنان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه به شمار می‌رود که با تأکید بر نقش رسانه‌های گروهی، ارائه می‌شود.

۱- تهیه فیلم و سریال‌های تلویزیونی از زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس توسط رسانه ملی

فیلم‌ها و سریال‌های تلویزیونی می‌تواند از مؤثرترین عوامل بسط فرهنگ ایثار و شهادت به منظور شناخت و ترویج جایگاه زنان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس به شمار آید. این امر مستلزم زمینه‌های فرهنگی و هنری بالایی است که افزون بر جنبه‌های ظاهری باید در آن‌ها به مفاهیمی عمیق همچون ایثار، شهادت، دلاوری، وطن دوستی، ایمان قوی شهداء و رزمندگان توجه کرد و از هرگونه برخورد سلیقه‌ای و حزبی اجتناب ورزید. همچنین تأمین بودجه، به کارگیری بازیگران مطرح و متعهد و راه‌اندازی مرکزی برای ساخت فیلم‌های سینمایی مرتبط با این موضوع می‌تواند راهگشا باشد.

۲- ترویج و تبیین منزلت زنان ایثارگر نمونه تاریخ و مقایسه و تعمیم آن‌ها به زنان ایثارگر تاریخ ساز جمهوری اسلامی ایران

زنان، بخشی از جامعه انسانی‌اند که در حوزه ایمان و کمال، تفاوتی با مردان ندارند و گاه به چنان مقامی دست می‌یابند که مردان باید از آنان درس تقوا، شجاعت، دیانت و خضوع در برابر پروردگار بگیرند. آسیه بانویی نمونه و ایثارگر، اسوه‌ای برای زن و مرد در نفی ستمگری، شرک و کُفر و نیز گرایش به توحید و یکتاپرستی است. «آسیه» در خانه‌ای زندگی می‌کند که صاحب آن خانه (فرعون)، ادعای "انا ربکم الأعلى (نازعات/ ۲۴) دارد و شعار "ما علمت لکم من اله غیری" (قصص/ ۳۸) را سر می‌دهد و این زن در میان این ادعا و شعار، از توحید سخن می‌گوید و برای نفی بیدادگری، وحشیانه‌ترین شکنجه‌ها را تحمل می‌کند، تا آنجا که نامش زینت بخش قرآن می‌شود. این در حالی است که فرعون مردی است که لایق نام انسان هم نیست.

«ام البنین» همسر امیر المومنین (علیه السلام) و از اسوه‌های تاریخی زنان ایثارگر است که چهار فرزندش (حضرت عباس (علیه السلام)، عبدالله، جعفر و عثمان) در کربلا در رکاب حضرت امام حسین (علیه السلام) به شهادت رسیدند. وقتی خبر شهادت آنان، در مدینه به ام البنین رسید، گفت: «از امام حسین (علیه السلام) مرا خبر بدهید. فرزندانم و آنچه زیر آسمان کبود

است، فدای حسین (علیه السلام) باد. چرا ابتدا از حال حضرت ابی عبدالله (علیه السلام) مرا مطلع نمی‌سازید؟» (مامقانی، ۱۳۸۵: ۷۰).

«سمیه» مادر عمار یاسر و کنیز ابوجهل از زنان ایثارگری بود که در سخت‌ترین شکنجه‌ها بازگشت از دین مبین اسلام را نپذیرفت و شهادت را برگزید و افتخار مقام نخستین شهیده اسلام را، نصیب مسلمین و خانواده یاسر کرد.

اما فاطمه زهرا^(س)، بانویی است که تمام ابعاد تصور شده برای زن نمونه، در او تجلی کرده است. او موجودی ملکوتی است که در دنیا به لباس انسان ظاهر شده است. او گوهری است که تمام جلوه‌های مراتب هستی از عالم ناسوت، ملکوت، جبروت و لاهوت در او جمع شده است. او دلیر و بی‌واهمه است، جز از خدا نمی‌ترسد، جز برای خدا حساب باز نمی‌کند. در روز بیعت و سقیفه، دشمن به خانه او حمله کرد تا علی^(علیه السلام) را با خود به مسجد برده، از او بیعت بستانند. در این حال، با اینکه فاطمه^(س) ضربت خورده، بدن مطهرش آکنده از درد بود، یک تنه علی^(علیه السلام) را می‌کشید و گروه خصم تنها با ضربت تازیانه توانستند امام را از او جدا کنند. فاطمه زهرا^(س) اسوه بانوان ایثارگر تمام تاریخ به شمار می‌رود.

در نگاه به تاریخ صدها بلکه هزاران بانوی جانباز و ایثارگر مشاهده می‌شود که رسانه‌های گروهی می‌توانند با تشریح زندگانی و تبیین اندیشه‌های آنان تأثیری مهم و اساسی در ارتقاء جایگاه بانوان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه، بر جای گذارند و با معرفی و مقایسه زنان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس با عصر پیامبر^(ص) بر الگوی راستین این بانوان صحت بگذارند.

۳- تبیین نقش زنان ایثارگر در دوران دفاع مقدس

در دوران دفاع مقدس، بانوان هم پای مردان افتخاراتی فراوان از خود بر جای گذاشتند که تبیین آن رشادت‌ها توسط رسانه‌های گروهی می‌تواند در ارتقاء منزلت زنان جانباز و ایثارگر در جامعه بسیار مؤثر باشد. پاره‌ای از نقش‌های بانوان ایثارگر در دوران دفاع مقدس عبارتند از:

۱- تشویق و تحریک همسران و فرزندان برای حضور در جبهه‌ها؛

۲- ارسال کمک‌های مادی فراوان به سوی جبهه‌ها (بسیاری از بانوان زیورآلاتشان را برای کمک به رزمندگان هدیه کردند)؛

۳- صبر و بردباری و بر عهده گرفتن مدیریت خانواده؛

۴- حضور پاره‌ای از بانوان در جبهه‌ها برای مداوای مجروحان و انجام کمک‌های پشتیبانی؛

۵- حضور فعال در تشییع پیکر پاک شهدا و برگزاری مراسم معنوی؛

۶- بر عهده گرفتن مسئولیت مراقبت و نگهداری از جانبازان قطع نخاع، شیمیایی و... تا به امروز و نقش‌های مؤثر فراوان دیگری که عهده دار بودند.

در دوران دفاع مقدس مادران ایثارگری را شاهد بودیم که بیش از ۵ شهید تقدیم انقلاب و اسلام نمودند که می‌توان در قالب‌های هنری مختلف همچون مصاحبه، فیلم، کتاب، عکس، سخنرانی و... با این بانوان و معرفی آنان به جامعه به یقین موجبات افزایش منزلت اجتماعی آنان را فراهم کرد.

۴- نام‌گذاری شبکه‌های رادیو و تلویزیون، فیلم‌ها و شهرک‌های جدیدالتأسیس سینمایی و نشریات و مجله‌ها به نام زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس

از جمله اقدامات مؤثر برای ارتقاء منزلت زنان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه نام‌گذاری شبکه‌های رادیو و تلویزیونی، فیلم‌ها و شهرک‌های جدیدالتأسیس سینمایی و نشریات و مجلات و... به نام آنان است. اگر شهرک سینمایی به نام بانویی جانباز یا ایثارگر دوران دفاع مقدس نام‌گذاری شود، با تکرار پیوسته این نام و نشانی در رفت و آمدها یا در نقشه‌ها و رادیو و تلویزیون، روشی برای تکریم از آنان و آشنایی جامعه با آن‌ها پایه‌گذاری خواهد شد. شایسته است کوچه‌ها و خیابان‌هایی به نام بانوان ایثارگر دوران دفاع مقدس که در آن محله‌ها زندگی کرده یا می‌کنند، نام‌گذاری شود. این‌گونه نام‌گذاری‌ها هم تجلیل از مقام آن بانوان فداکار به شمار می‌رود و هم بیانگر تجلی ظهور عینی فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه خواهد بود.

۵- افزایش منزلت زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس با بهره‌گیری از تابلوها و برجسب‌های فرهنگی - ارزشی

از دیگر راهکارهای عملی و مؤثر برای معرفی جایگاه زنان ایثارگر و خدمات آنان به جامعه در دنیای سراسر تبلیغات امروز، بهره‌گیری از تابلوها و برجسب‌های فرهنگی - ارزشی است. با توجه به ضرورت زمینه‌سازی برای معرفی و گسترش فرهنگ ایثار و رشادت در جامعه و ارائه اطلاعات همه جانبه و فراگیر به مردم در خصوص فداکاری‌های زنان ایثارگر، نصب تابلوهای فرهنگی - ارزشی در بزرگراه‌ها، چهارراه‌ها، میادین، نقاط پرتردد شهرها و مکان‌هایی از این قبیل از جمله راهکارهای مؤثر به شمار می‌رود. با نصب تابلوهایی که جملاتی کوتاه از زنان جانباز و ایثارگر بر آن‌ها نقش بسته باشد، می‌توان زمینه‌های معرفی خدمات آنان را بیشتر فراهم آورده، از هر سمت و سو بمباران تبلیغاتی - هدایتی و فرهنگی را بر مخاطبان سرازیر کرد. تداوم این روش، سرانجام ارتقاء منزلت زنان ایثارگر را در جامعه در پی دارد. در حقیقت، این تابلوها و طرح‌ها نقش آمران به معروف و ناهیان از منکر همیشگی را در جامعه بر عهده خواهند گرفت و عاملی در جهت هدایت نسل نو به سوی ارزش‌ها خواهند شد.

۶- عرضه و بیان زیباترین خاطرات زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در رسانه جمعی

بانوان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس، از نخستین روزهای جنگ تا سال‌های بعد، به ویژه از دوران جانبازی، خاطراتی شیرین و به یاد ماندنی در خاطر دارند. بیان این خاطرات در گسترش و ترویج فرهنگ ایثار در جامعه تأثیری به سزا خواهد داشت و می‌تواند مخاطبان زیادی را به تحقیق و پژوهش در خصوص بانوان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس علاقه‌مند کند. در اقدام تکمیلی دیگر، رسانه‌های جمعی می‌توانند "فراخوان نگارش زیباترین خاطرات بانوان ایثارگر" را به اجرا گذارند که در آن از عموم افراد جامعه و به ویژه بانوان جانباز خواسته شود تا خاطرات زیبای خود را به رشته تحریر در آورند. آثار برگزیده را ضمن معرفی و بیان در رسانه ملی با چاپ و تکثیر می‌توان در دسترس عموم قرار داد.

۷- ساخت برنامه‌ها و فیلم‌هایی در منزلت زنان ایثارگر موفق

رسانه ملی باید از زندگانی زنان ایثارگر موفق برنامه‌ها و فیلم‌هایی تهیه و در مناسبت‌های ویژه آن‌ها را پخش کند. به یقین انسان موجودی تأثیرپذیر است و برنامه‌های خوب، طبق فطرت پاک در نهاد انسان مؤثر واقع می‌شود. در این زمینه لازم است، گروه‌هایی به یاری رسانه ملی شتافته، از اقصی نقاط کشور، بانوان جانباز و ایثارگر موفق را شناسایی و با تهیه برنامه از آنان فرهنگ ایثار در جامعه را از طریق رسانه ملی گسترش دهند. تجربه نشان داده است که تأثیر پذیری مردم، به خصوص جوانان و نوجوانان از برنامه‌های تلویزیونی و فیلم بسیار زیاد است، پس بسیار مناسب است که از این ظرفیت بالقوه برای زمینه‌سازی و ترویج جایگاه زنان جانباز و ایثارگر در جامعه بهره گرفته شود.

۸- بهره‌گیری و رونمایی از طرح‌های تجسمی، تندیس یا مجسمه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس و تبلیغات گسترده آن

اقدام مؤثر دیگر در زمینه‌سازی و ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه، بهره‌گیری از طرح‌های تجسمی و تندیس است. طرح تجسمی از شهیدی در آغوش مادر، بانوی جانباز قطع نخایی، بانویی عصا به دست که یک پای خود را در جنگ از دست داده، چهره پردازی از بانویی پرصلابت در برابر مصائب و تندیس‌هایی از این دست با زبان بی‌زبانی مخاطبان را به جایگاه رفیع بانوان جانباز و ایثارگر رهنمون می‌شود. این آثار افزون بر آنکه امر آموزش ارزش‌ها را متنوع می‌سازند، سمبل فرهنگ ایثار در جامعه نیز به شمار می‌روند. بنابراین بر نهادهای متولی لازم است که از این شیوه نیز برای معرفی هر چه بهتر زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه بهره‌گیری کنند؛ و چه زیباست که این نمادها در پیش زمینه و صدر اخبار و دیگر گونه‌های هنری و اطلاع رسانی مطبوعات، نشریات و مجلات هر روز در معرض دید عموم قرار گیرد. طراحی و ساخت تندیس زن کرمانشاهی در پارک شیرین استان کرمانشاه نمونه‌ای بارز از این آفرینش هنری در حوزه دفاع مقدس و زنان ایثارگر به شمار می‌رود.

۹- ترویج اشعار متعهد به زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در رسانه‌های گروهی

شاعران متعهدی که پیرامون مفهوم ایثار و به ویژه بانوان ایثارگر دوران دفاع مقدس اشعاری سروده اند یا اشعار شاعران بزرگ گذشته باید در جامعه اشاعه و گسترش یابد، چرا که در اصل زبان شعر، زبان تحریک احساس، شور و نشاط است که می‌تواند در برانگیختن احساسات شنوندگان بسیار مؤثر باشد. همچنین نهادهای متولی زنان ایثارگر باید از شاعران دلسوز و عاشق ایثار و شهادت بخواهند که آنان را با اشعارشان یاری رسانند. مجموعه اشعار جذاب و تأثیرگذار را می‌توان پس از دسته‌بندی و انتخاب در قالب نماهنگ‌ها در صدا و سیما و مراکزی مانند آن منتشر کرد یا در نشریات مختلف نسبت به انتشار آن‌ها مبادرت ورزید.

۱۰- برگزاری مسابقات سراسری با محتوای گوناگون و متنوع از زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در رسانه‌های گروهی

یکی از ابتکاراتی که می‌شود در زمینه ارتقاء جایگاه زنان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس از آن بهره گرفت، برگزاری مسابقات سراسری در زمینه فرهنگ ایثار و شهادت و به خصوص بانوان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس است. به طور معمول کلمه مسابقه به دلیل تأثیرات مثبت روانی که در افراد ایجاد می‌کند سبب می‌شود مخاطبان مسابقات با دقت و موشکافی بیشتری به مسئله مورد نظر بنگرند. سؤالات مسابقه می‌تواند چند گزینه‌ای با تشریحی باشد و مجریان برگزارکننده این مسابقات می‌توانند جزوه یا کتابی را که به مسئله ایثارگری بانوان پرداخته، از پیش تهیه و در شمارگان زیاد در اختیار علاقه‌مندان قرار دهند. با برگزاری این قبیل مسابقات دو هدف عمده تأمین می‌شود:

نخست، اینکه همگان به مطالعه دقیق‌تر در موضوع مورد نظر جلب می‌شوند؛

و دیگر اینکه می‌توان از شرکت‌کنندگان، راهکارهای بهتری در جهت ارتقاء و منزلت جایگاه زنان ایثارگر در جامعه دریافت کرده، از آن‌ها در تولید محصولات جدید بهره‌برداری کرد.

۱۱- ارتقاء منزلت زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس با بهره‌گیری از نقاشی، طرح‌ها و آثار گرافیکی

در پاره‌ای از موارد برای افزایش میزان تأثیرات روانی - اجتماعی اطلاع رسانی در حوزه زنان جانباز و ایثارگر، ضروری است رسانه‌های جمعی آموزش را از حالت یکنواخت و یک سویه خارج کرده، تنوع بیشتری به آن بخشند. در این خصوص، می‌توان طرح‌ها و آثار گرافیکی یا نقاشی را دستمایه اقدامات قرار داد. گاه تأثیر یک طرح یا نقاشی به مراتب بیش از آثار نوشتاری و قلمی می‌باشد و اغلب، این طرح‌ها به ویژه برای جوانان و نوجوانان جذابیتی بیشتر دارند. برای افزایش ضریب موفقیت در این خصوص، می‌توان از هنرمندان محبوب و برجسته کشور بهره گرفت و آنان را به یاری طلبید. البته این نوع آثار را می‌توان در دو دسته عمومی و اختصاصی تفکیک کرد. در طرح‌های عمومی اشکال و آثاری که برای عامه مردم قابل درک و تصور است، ترسیم می‌شود و در طرح‌های اختصاصی به تناسب نوع، جنس و سن و سال و سطح درک و فهم افراد، آثاری را عرضه کرد که بار ترویجی دارد. طرح‌ها و آثاری که بر دیوار برخی از ساختمان‌های مناطق پرتردد شهرها در قالب نقاشی با جملاتی کوتاه نمایش داده می‌شوند، نقشی مهم در ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس ایفا می‌کنند. در این باره، هماهنگی و انسجام بین دستگاه‌های مختلف از جمله رسانه‌های جمعی جامعه، ضروری به نظر می‌رسد.

۱۲- برگزاری همایش‌ها و کنفرانس‌ها و فراخوان مقالات با موضوع جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در مطبوعات و صدا و سیما

برگزاری همایش‌ها، کنفرانس‌ها و مسابقات علمی، پژوهشی در چارچوب فراخوان آثار در ابعاد مختلف فرهنگ ایثار و شهادت با همکاری بنیاد شهید، نهادهای فرهنگی و مذهبی، دانشگاه‌ها و مدارس و صدا و سیما، افزون بر جنبه اطلاعاتی و آموزشی داشتن، می‌تواند با تجمیع آثار و افکار، طیف وسیعی از محققان را به مطالعه و تحقیق در خصوص روش‌ها و راهکارهای توسعه، گسترش و زنده نگه داشتن دستاوردهای دفاع مقدس و انقلاب اسلامی، شهداء و ایثارگران تشویق کند. در واقع، فراخوان پیوسته و مستمر مقالات راهکاری بسیار مؤثر در این زمینه به شمار می‌رود. البته برای دستیابی به این هدف،

استمداد از همه مردم باید در دستور کار مجریان قرار گیرد. در این روش، دیدگاه‌ها و آراء اندیشمندان مختلف عرضه می‌شود که با تلفیق و دسته‌بندی و صورت‌بندی مناسب آن‌ها می‌توان به نظریه‌هایی بهتر و جامع‌تر برای چگونگی ارتقاء منزلت بانوان ایثارگر دست یافت. بنابراین، کارکرد و نقش فراخوان‌های مقالات، هدایت دستگاه‌های متولی به سوی راهکارهایی جامع‌تر و صحیح‌تر است.

۱۳- تجلیل از زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس برای الگوگیری سایر زنان جامعه

یکی از روش‌های مناسب زمینه‌سازی برای ترویج منزلت واقعی زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه، تجلیل از ایشان است. در مناسبت‌های مختلف همچون هفته و روز زن، روز جانباز، هفته دفاع مقدس، روز پرستار و دیگر مناسبت‌های مشابه، لازم است که ضمن تجلیل از بانوان ایثارگر دوران دفاع مقدس از آنان قدردانی شود، چرا که جامعه به الگو و اسوه عینی در هر زمان و عصری، نیاز دارد و بانوان جانباز دوران دفاع مقدس بهترین الگوها در این خصوص به ش‌مار می‌روند. پاره‌ای از دختران و زنان امروز جامعه ما از مبانی اصیل دینی - اسلامی و ایرانی در حال فاصله گرفتن می‌باشند و با تبلیغات منفی کشورهای قدرتمند، تحت تأثیر الگوها و پوشش‌ها و رفتارهای تبلیغاتی آنان قرار گرفته‌اند. بهترین راهکار در این مورد آن است که در مناسبت‌های مختلف ضمن تجلیل از زنان ایثارگر در رسانه‌های عمومی الگوهای اصیل به زنان و دختران جامعه نشان داده شده، معرفی شوند تا جهت‌گیری‌ها به سوی ارزش‌ها، هنجارهای دینی و فرهنگ ایثار و شهادت هدایت شود.

۱۴- فراهم ساختن زمینه برای سخنرانی زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در رسانه ملی

روش دیگر برای زمینه‌سازی و ترویج و شناخت جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه، ایراد سخنرانی توسط آنان در رسانه ملی است. این روش که به طور معمول در سالهای دفاع مقدس متداول بوده است، متأسفانه امروزه کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد و شاید بتوان یکی از دلایل کاهش نسبی گرایش جوانان و نسل جدید به فرهنگ دفاع مقدس را در آگاهی نداشتن و نشنیدن مباحث مربوط به آن سال‌ها، ریشه یابی کرد. در این خصوص، زنان فرهیخته جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس که موفقیت‌های علمی -

فرهنگی یا ورزشی، هنری به دست آورده اند و از فن بیان خوبی برخوردارند، لازم است که با برنامه ریزی و زمان بندی دقیق و منسجم در مراکز مختلف به خصوص مساجد، مدارس دخترانه، حوزه‌های خواهران و دیگر مراکز مناسب به ایراد سخنرانی بپردازند تا با انتشار و بسط آن در رسانه‌های جمعی، افزایش ارتقاء جایگاه زنان جانباز و ایثارگر در جامعه بیش از پیش فراهم آید.

۱۵- تأسیس موزه‌های دائمی برای معرفی دستاوردهای بانوان ایثارگر دوران دفاع مقدس و نمایش آن در رسانه‌ها

برای حفظ دستاوردها و ثبت تلاش‌ها و کوشش‌های خستگی ناپذیر زنان ایثارگر و جانباز، ضرورت تأسیس مرکزی دائمی از اولویت برخوردار است. این موزه دائمی از نابودی خدمات و تلاش‌های بانوان جانباز و ایثارگر جلوگیری کرده، به مکانی فرهنگی برای ارتقاء جایگاه آنان در جامعه تبدیل خواهد شد. همچنین مناسب است طی یک فراخوان سراسری از همه بانوان جانباز و ایثارگر و خانواده‌های آنان خواسته شود تا برای حفظ دستاوردهای زنان ایثارگر از موزه حمایت کنند و دستاوردهایشان را به این مکان دائمی بسپارند. به یقین تأسیس چنین مرکزی جایگاه زنان ایثارگر را در جامعه ارتقاء خواهد داد. رسانه‌های جمعی نیز می‌توانند با نشان دادن اصل منابع دست اول و سندهای دوران ایثارگری و جانبازی زنان بر ارتقاء جایگاه و شناخت آن‌ها کمک کنند. همچنین این منابع را می‌توان به موارد یادشده، افزود: ارائه تجهیزات نظامی رزمندگان جانباز و ایثارگر زن، هنرهای دستی آنان در دوران دفاع مقدس، پیشانی بندهای «یا زینب» و «یا زهرا»ی آن‌ها، عکس و پوستر در لحظه جانبازی، دست نوشته‌ها، کتب و اشعار و خاطرات دوران ایثارگری و جانبازی از صحنه‌های نبرد، نقشه عملیات‌ها و بسیاری موارد دیگر که پنخس یا نشر آن توسط رسانه‌های گروهی بسیار مورد توجه قرار خواهد گرفت.

۱۶- تشریح جایگاه زنان انتفاضه در مبارزات موفق مردم فلسطین با الگوگیری از زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس

حضور قدرتمندانه زن فلسطینی در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... تأثیری عمیق بر انتفاضه فلسطین گذاشته است که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

۱. تقویت روحیه فلسطینی‌ها و نهضت مقاومت اسلامی و تضعیف روحیه صهیونیست‌ها را فراهم آورده، به گونه‌ای که یأس و ناامیدی بر نیروهای رژیم اشغالگر قدس غالب گشته است.

۲. حضور زن فلسطینی در انتفاضه و انعکاس آن در رسانه‌های خبری و دستگاه‌های ارتباط جمعی، حقانیت ملت فلسطین را اثبات می‌کند و در افکار عمومی جهان تأثیری مناسب دارد.

۳. حفظ بنیان خانواده و کاهش نرخ طلاق همچنین آمار بالای زاد و ولد در بین زنان فلسطینی یکی از خطرهایی است که همواره رژیم غاصب اسرائیل را تهدید کرده و می‌کند.

۴. حضور زنان فلسطینی در کنار مردان مبارز، حمایت وسیع و همه جانبه ملت‌ها، به خصوص ملت‌های مسلمان را به دنبال داشته است. انتفاضه فلسطین و حضور زنان در آن باعث شده تا امواج بیداری اسلامی در جهان اسلام ابعادی وسیع به خود بگیرد و مسئله فلسطین از حالت یک مسئله صرفاً عربی به یک مسئله مهم اسلامی و جهانی تبدیل شود (زن در انتفاضه، ۱۳۸۳: ۱۱۳).

«معین بسیسو»، شاعر فلسطینی، متولد ۱۹۲۷ در غزه، در باره نقش مادران فلسطینی چنین می‌سراید:

لک الجماهیر أبناء وبلا عدد فلسط وحدک یا أما بلا ولد

من لم تودع بניהا باتمامتها الی الزنازین لم تحبل وتلد

(زن در انتفاضه، ۱۳۸۳: ۵۴).

«تمام جوانان بی‌شمار فلسطینی فرزندان تو هستند، پس توای مادر! تنها و بی‌فرزند نیستی. مادر که با تبسم و لبخند فرزندش را راهی زندان مبارزه با دشمن نکند، در حق فرزندش مادری نکرده است.»

تشریح نقش زنان ایثارگر انتفاضه تأثیری مهم در زمینه‌سازی و ترویج جایگاه زنان ایثارگر و جانباز دوران دفاع مقدس در جامعه ما خواهد داشت.

۱۷- چاپ کتب ویژه در معرفی زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس

برای حفظ و نگهداری همچنین شناخت و ترویج جایگاه ویژه آنان، مناسب است خاطرات، تجارب و اندیشه‌ها و وصایای شهداء و ایثارگران و رزمندگان با یک حرکت علمی، فرهنگی و با حمایت‌های معنوی و مالی از آنان در آثار مکتوب درج شود. این هدف، با تعامل سازنده بین نویسندگان این عرصه با جانبازان و ایثارگران بهتر میسر می‌شود. در این راستا، می‌توان با چاپ و انتشار آثار گران‌بها در قالب کتب، نشریات عمومی، روزنامه‌ها، مجلات، کتب دانشگاهی و مدرسه‌ای و سایر محصولات فرهنگی به نتایجی درخشان‌تر دست یافت. اگر بخواهیم در زمینه‌سازی و ترویج جایگاه زنان ایثارگر در جامعه موفق و پرکیفیت ظاهر شویم باید کتب و نشریات ویژه در معرفی بانوان ایثارگر منتشر ساخته، با قیمت‌های مناسب در اختیار نسل نو قرار دهیم. در بسیاری از موارد سستی‌ها و کم‌کاری‌های ما در این زمینه باعث می‌شود تا خدای ناکرده دشمن از موقعیت‌های پیش آمده بهره‌برداری کرده، آثار مخرب خود را گسترش داده، نسل جدید را به سمت و سویی که می‌خواهد سوق دهد. در این خصوص، لازم است مطبوعات و نشریات پرشمارگان از فرهیختگان و نویسندگان جانباز و ایثارگر بخواهند در قالب‌هایی نو، خاطرات و تجاربشان را به رشته تحریر درآورند و نوشته‌های منتخب و تأثیرگذار در مجموعه‌های چاپ شده، در اختیار عموم افراد جامعه، به خصوص جوانان و نوجوانان قرار گیرد. برای نمونه، کتاب «دختری در کنار شط»، اثر «عبدالرضا سالمی» به بررسی زندگی و خاطرات جانباز شهید «مریم فرهانیان» می‌پردازد.

۱۸- انتشار نشریاتی ویژه پیرامون زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس

امروزه بیشتر مجلات به حیطه‌های تخصصی وارد شده‌اند و از نشریات عمومی کمتر استقبال می‌شود. متأسفانه با مراجعه به فهرست مطبوعات و نشریات کشور مشاهده می‌شود که کمتر نشریه‌ای (یا اصلاً وجود ندارد) به موضوع ایثار و شهادت به طور عام و بانوان جانباز و ایثارگر به طور خاص رویکرد تخصصی دارد. از این رو، ضروری است مسئولان امور فرهنگی کشور به خصوص بنیاد شهید و اداره ارشاد اسلامی ... با اتخاذ

تدابیری برای زمینه‌سازی و ترویج جایگاه زنان جانباز و ایثارگر در جامعه، نشریاتی ویژه پیرامون زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس منتشر کرده، در اختیار علاقه‌مندان قرار دهند.

۱۹- اختصاص بخش‌هایی از روزنامه‌ها و مجلات به تبیین منزلت زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس

ابراز فرهنگی دیگری که می‌تواند در ارتقاء جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس مؤثر باشد روزنامه‌ها و مجلات است. امروزه بیشتر مردم جامعه به نحوی با روزنامه‌ها و مجلات سر و کار دارند و در آینده نقش روزنامه و مجلات افزون‌تر خواهد شد. بنابراین می‌توان با برنامه ریزی درست، منسجم و هدفدار از رسانه‌های گروهی برای آموزش مخاطبان بهره‌برداری کرد. البته معرفی منزلت زنان جانباز و ایثارگر می‌تواند در قالب شعر، داستان، طراحی، نقاشی و سایر اشکال دیگر نیز انجام شود. گاه نوشته‌ای که در قالب داستانی کوتاه عرضه می‌شود، تأثیری عجیب و چشمگیر در مخاطب بر جای می‌گذارد. در این خصوص، می‌توان با صدور ابلاغیه‌ای رسمی روزنامه‌ها و مجلات را ملزم ساخت که بخشی از صفحات خود را به معرفی زنان جانباز و ایثارگر و خدمات ارزنده آنان اختصاص دهند و در مقابل، از نشریات پر تلاش در این زمینه تشویق و حمایت مالی به عمل آورد. در حقیقت، نقش رسانه‌های گروهی، به ویژه روزنامه‌ها و مجلات را در معرفی بانوان جانباز و ایثارگر به جامعه، نباید ضعیف شمرده، کم رنگ دانست.

۲۰- راه‌اندازی برنامه‌ای ثابت در رسانه ملی در موضوع زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس

رسانه ملی باید ایثار را در متن برنامه‌های خود جای دهد و پدیده زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس را موضوعی فرعی و حاشیه‌ای تلقی نکند. بدین منظور لازم است که در صدا و سیما، برنامه‌هایی ثابت و مستمر پیرامون زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس تولید شود که مروج منزلت اجتماعی آنان در جامعه باشد. این برنامه‌ها می‌توانند به ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و... حضور زنان ایثارگر بپردازند و در افزایش اطلاعات مخاطبان سهیم باشند. متأسفانه جایگاه چنین برنامه‌هایی در رسانه ملی بسیار کم‌رنگ است که ضرورت کار در این زمینه را بیش از پیش هشدار می‌دهد.

۲۱- تأسیس بانک اطلاعات زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در رسانه‌های گروهی

تأسیس بانک اطلاعاتی قوی که دربردارنده اطلاعاتی از قبیل نام و رمز عملیات‌ها، سوابق علمی و پژوهشی شهداء و ایثارگران، وصایا، خاطرات، تاریخ و محل شهادت، زندگینامه و سایر آمار مربوط به دفاع مقدس باشد، می‌تواند ضمن برطرف ساختن نیازهای پژوهشی جامعه علمی، به منزله حرکتی ارزشی در جهت حفظ ارزش‌ها و دستاوردهای شهدا و ایثارگران دفاع مقدس به شمار آید.

امروزه شیوه‌های سنتی تبلیغ و ترویج جواب گوی دنیای به سرعت پیشرونده در عصر انفجار اطلاعات (رایانه، اینترنت و دستگاه‌های پیشرفته اطلاع رسانی نیست. در ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس ایجاد بانک اطلاعات بانوان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس، ضروری به نظر می‌رسد. آمار دقیق بانوان ایثارگر، زندگینامه، خدمات ارزنده آنان در دفاع مقدس و جزئی‌ترین اطلاعات مربوط به هر بانوی جانباز و ایثارگر به صورت طبقه بندی شده باید در این بانک قرار گیرد. یکی از محاسن تشکیل چنین بانکی، سادگی و سرعت دسترسی به اطلاعات در مورد بانوان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس، توسط خود رسانه‌های گروهی است، چرا که یکی از دلایل کاهش ترویج و شناخت جایگاه واقعی این‌گونه زنان دسترسی نداشتن به منابع اطلاعاتی زنان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس است. همچنین در ترویج جایگاه و منزلت زنان ایثارگر به جامعه اطلاعات این بانکی یاری‌گر مسئولان خواهد بود.

۲۲- تأسیس مرکز مدیریت زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در بنیاد شهید و امور ایثارگران

از آنجا که متولی اصلی زمینه‌سازی و ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه بنیاد شهید و امور ایثارگران شناخته شده، ضروری است برای هماهنگی امور و انسجام و همسانی دستورالعمل‌ها و بخش نامه‌ها، معاونت بانوان ایثارگر در بنیاد شهید و امور ایثارگران، تشکیل شود. در حقیقت، این معاونت ساماندهی و هماهنگی امور مربوط به بانوان ایثارگر دوران دفاع مقدس را بر عهده می‌گیرد. همچنین در ذیل این معاونت کمیته‌های اطلاع رسانی و تبلیغ باید فعالیت کنند که مروج فرهنگ ایثارگری و اطلاع رسانی در خصوص منزلت بانوان ایثارگر در جامعه باشند. سیاستها و خط و مشی‌های کلی در خصوص زنان ایثارگر در

کمیته‌های این معاونت تعیین و به مرحله اجرا می‌رسند. کمیته‌ها می‌توانند با برقراری ارتباط تنگاتنگ با مطبوعات و صدا و سیما، روند اطلاع رسانی و ترویج و شناخت جایگاه زنان جانباز و ایثارگر را تسهیل کرده، سرعت بخشند.

۲۳- تشکیل کمیته‌های ویژه با هدف زمینه‌سازی و ارتقاء جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در رسانه‌های گروهی

ارتقاء و افزایش منزلت اجتماعی زنان ایثارگر جریانی مستمر و پیوسته است و نباید در هیچ مرحله‌ای متوقف شود. بر این اساس، ضروری است کمیته‌های ویژه در ادارات، سازمان‌ها یا نهادهای اطلاع‌رسان تشکیل شود که پیوسته در برنامه‌های فرهنگی خویش تجدید نظر کرده، نقاط ضعف را حذف و نقاط قوت و روش‌های نوین را تقویت کنند. در این باره، رسانه‌های گروهی می‌توانند اعضای کمیته‌ها را از بین مسئولان بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان تبلیغات، وزارت ارشاد و ارگان‌ها و سازمان‌های مشابه انتخاب و به همکاری دعوت کنند. این کمیته‌های ویژه به مرکزی دائمی برای زمینه‌سازی و ترویج جایگاه زنان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه تبدیل خواهد شد. در حال حاضر، خلأ چنین کمیته‌هایی به شدت احساس می‌شود.

۲۴- نمایش تصاویر تأثیرگذار زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در رسانه ملی

پاره‌ای از عکس‌ها و تصاویر بانوان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس از جذابیتهای ویژه برخوردار است؛ وداع مادر شهید با فرزندش، بانویی جانباز با سلاحی در دست، تصویر مادر شهید بر مزار فرزندانش، زن ایثارگری که در دانشگاه مشغول تدریس است و.... بی‌تردید، نمایش این تصاویر در رسانه ملی تأثیری مهم در ترویج منزلت اجتماعی زنان ایثارگر در جامعه خواهد داشت. افزون بر آن، می‌توان از عکاسان و علاقه‌مندان به حرفه عکاسی درخواست کرد تا در این خصوص به یاری رسانه ملی بشتابند. در این خصوص، تأسیس بانک عکس زنان ایثارگر ضرورتی اجتناب‌ناپذیر به شمار می‌رود.

۲۵- برگزاری نشست‌های مشترک زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس کشور با زنان ایثارگر و جانباز جوامع اسلامی

از جمله روش‌های دیگر برای افزایش کیفیت ترویج فرهنگ ایثار و شهادت و ارتقاء منزلت زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه، برگزاری نشست‌های مشترک آنان با زنان ایثارگر و جانباز سایر جوامع اسلامی است. از فواید بسیار مهم این نشست‌ها تجزیه و تحلیل برنامه‌های اجرایی، بررسی کیفیت برنامه‌های اجرا شده در کشورهای مختلف، انتقال تجارب مسئولین کشورها به یکدیگر، حل و رفع معضلات و مشکلات موجود، هماهنگی و اتحاد و انسجام مسئولین بانوان ایثارگر جوامع اسلامی با یکدیگر است. همچنین با توجه به اینکه تمامی این بانوان به نوعی دارای سمت‌های اجرایی در حوزه بانوان ایثارگر می‌باشند، می‌توانند سطح کیفی فرهنگ اشاعه ایثار را بالاتر برده، سرانجام نقاط ضعف را اصلاح نموده، به راهکارهایی بهتر و شایسته در گسترش فرهنگ ایثار و ارتقاء منزلت بانوان دست یابند.

۲۶- معرفی زنان ایثارگر سال از بین بانوان دوران دفاع مقدس

زنان ایثارگر در حقیقت بانوان نمونه در جامعه به شمار می‌روند، چرا که اگر مادر پنج شهید، همسر جانباز شیمیایی و قطع نخاع شده، بانویی که دو پایش در جبهه قطع شده، زن جانباز نابینایی که استاد دانشگاه است و همانند آن، نمونه نباشند، چه کسی را می‌توان زن نمونه سال معرفی کرد؟ بنابراین ضروری است در برنامه‌هایی که به مناسبت‌های گوناگون در کشور برگزار می‌شود به نحوی شایسته از بانوان جانباز و ایثارگر در پایان هر سال تقدیر و تجلیل نمود، به خصوص در مدارس دخترانه، بانوان نمونه حاضر شوند تا دختران امروز و مادران فردا در انتخاب مسیر درست بیراهه نروند. همچنین در رسانه‌های گروهی روزنامه‌ها، مجلات، صدا و سیما و... باید به شایستگی از آنان تجلیل شود. بهره‌گیری از این شیوه به یقین افزایش منزلت زنان جانباز و ایثارگر در جامعه را به دنبال خواهد داشت.

۲۷- جلوگیری رسانه‌های جمعی از فراموشی رشادت‌ها و جانبازی‌های زنان دوران دفاع مقدس در بین نسل جوان

یکی از خصوصیات انسان فراموشی است. غفلت و سرگرم شدن به زندگی روزمره به طور معمول گذشته را از یاد می‌برد. از این رو، برگزاری ایامی خاص همچون هفته دفاع مقدس، بسیج، روز ارتش، پاسدار، جانباز و دهه فجر و یادآوری رشادت‌ها و ایثارگری‌های رزمندگان از لحاظ فرهنگی و آموزشی بسیار مهم است. نسل جوان امروز باید بداند پدران و مادران آن‌ها چگونه توانستند معادلات جهانی را نسبت به انقلاب و جنگ تحمیلی بر هم زنند و دشمنان تا دندان مسلح و نظریه پردازان انقلابی و نظامی را در برابر ایثار و جانفشانی‌های خود تسلیم کنند و حاکمیت ایمان و اعتقاد به خدا و رهبری را به ظهور برسانند. در واقع، یادآوری و انتقال آن ارزش‌ها از نسل‌های پیشین به نسل جدید، حیات تاریخی ملت را تضمین می‌کند. در این حال، مطبوعات و صدا و سیما نباید اجازه دهند جوانان این جایگاه را فراموش کنند، چرا که نسل جدید باید بداند آسایش و امنیت امروز او مرهون چه ایثارگریها، فداکاری‌ها و شهادت‌هایی است؛ ایثار و شهادتی که در قرآن و لسان اهل بیت (علیه السلام) گزینش مرگ متکی بر شناخت و بر مبنای اختیار در مبارزه علیه موانع تکامل بشری است که شهید و ایثارگر با شعور و آگاهی آن را انتخاب می‌کنند، زیرا شهادت مکتبی سازنده است که شگرف‌ترین تأثیرات بر آن مرتبت است.

در این صورت، ملت ما با ارزش گذاری بر حرکت ش هدا و مقابله با فرصت طلبان، اجازه کوچک‌ترین بهره‌برداری ابزاری از آنان را برای مقاصد سیاسی و اقتصادی خود نخواهد داد که حرکت در راستای توسعه فرهنگ ایثار و شهادت یکی از نشانه‌های بارز آن است.

۲۸- بهره‌گیری از تجارب زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در اداره کشور و حضور آن‌ها در رسانه‌های گروهی

یکی دیگر از شیوه‌های ارتقاء منزلت بانوان ایثارگر دوران دفاع مقدس در جامعه مشارکت دادن آنان در اداره کشور و رسانه‌های گروهی است. از آنجا که بانوان ایثارگر با مجاهدت‌ها و رشادت‌های خویش سهمی مهم در تثبیت انقلاب اسلامی داشته‌اند، بسیار مناسب و شایسته

است که از تجارب آنان در دوران دفاع مقدس برای اداره کشور و مطبوعات و صدا و سیما بهره‌گیری شود، این اقدام، در نتیجه مهم به دنبال دارد: نخست آنکه، بانوان جانباز و ایثارگر انسان‌هایی دلسوز و مخلص می‌باشند؛ دوم، به یقین طرح‌ها و برنامه‌های آنان باعث رضایت‌مندی آحاد جامعه و تثبیت ارزشهای الهی در کشور خواهد شد.

۲۹- تأسیس دایره امور زنان ایثارگر و جانباز در وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها

بانوان ایثارگر دوران دفاع مقدس شاغل نباید دغدغه و نگرانی در وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها داشته باشند، چرا که انقلاب اسلامی مرهون تلاشها و مجاهدت‌های آنان است. منزلت زنان ایثارگر فراتر از آن است که کارهایشان در کاغذبازی‌های اداری معطل و بلکه ناتمام رها شود. باید در اسرع وقت و بدون معطلی به کارهای این عزیزان رسیدگی شود تا خدای ناکرده آه دل آنان گیربان‌گیر همگان نشود. دایره بانوان ایثارگر و جانباز در ادارات و سازمان‌ها، عهده‌دار حل مشکلات و معضلات فراروی آنان باید باشد. افزون بر آن، وجود چنین بخشی در ادارات می‌تواند با اجرای فعالیت‌های فرهنگی و تبلیغی منزلت اجتماعی زنان جانباز و ایثارگر را ارتقا دهد.

۳۰- تأسیس مجمع زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس جمهوری اسلامی ایران

امروزه بیشتر گروه‌ها و دسته‌ها برای خود صنف به خصوص و مجمعی ویژه دارند که در حقیقت مدافع و سخنگوی جامعه افراد تحت پوشش آن است. زنان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس، برای موفق‌تر ظاهر شدن در جامعه و اعلام موجودیت و نشان دادن جایگاه ویژه خویش به مجمعی ویژه نیاز دارند. تأسیس مجمع زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس گامی بلند برای اشاعه و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت و نهادینه کردن جایگاه ویژه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس در کشور به شمار می‌رود.

۳۱- بهره‌گیری از تجارب مثبت سایر کشورها در تکریم از زنان ایثارگر در حوزه

مطبوعات و صدا و سیما

بسیاری از کشورهای جهان در تکریم و تجلیل از زنان ایثارگر، موفق و با کیفیت ظاهر شده‌اند که بهره‌گیری از تجارب مثبت آنان راهگشای بسیاری از مسائل فراروی زنان

ایثارگر دوران دفاع مقدس است. در حقیقت باید با بررسی دقیق قوانین و روشهای تجلیلی از ایثارگران در کشورهای گوناگون، آنها را دسته بندی کرده، نقاط ضعف را حذف و نقاط قوت را استخراج نمود و از آنها در چارچوب وضع قوانین برای تکریم و تجلیل از بانوان ایثارگر کشورمان، بهره گرفت.

۳۲- بهره‌گیری رسانه‌های گروهی از نیروهای متعهد، دلسوز، آگاه به زمان در جهت شناخت و ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس

دستیابی به ارتقاء جایگاه زنان ایثارگر و شناسایی و معرفی آنان به جامعه، مستلزم بهره‌گیری از نیروهای متعهد، باسواد و مسئولیت‌پذیر در س طوح مختلف سازمان‌ها و نهادهای مسئول است که در کی صحیح از زمان و شرایط داشته باشند. آنان باید با بینشی واقع بینانه و مدیریتی همه سونگر، در زمان صلح به خوبی با بسترسازی برای ترویج فرهنگ ایثار و شهادت به مقابله با جنگ نرم دشمن پردازند و با محتمل دانستن هر اتفاقی بتوانند این روحیه و آمادگی را در هر شرایط و در هر نسلی حفظ کنند. شایسته است ترکیب انسانی این نهادها ایثارگران، رزمندگان، جانبازان، خانواده‌های شهداء، نیروهای متعهد مردمی، بانوان، جوانان و تمامی اقشار جامعه را فراگیرد.

۳۳- توجه ویژه رسانه‌های گروهی برای شناساندن جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس به جوانان

با توجه به اینکه امروزه یکی از دغدغه‌های اصلی در زمینه فرهنگ ایثار و شهادت به تأثیرپذیری جوانان از ارزش‌های آن باز می‌گردد، از این رو شایسته است در این خصوص، توجه ویژه‌ای به نسل جوان شود و با نیازسنجی و تأمین مطالبات به حق آنان و تدوین برنامه‌های جامع، نسبت به آگاه سازی آنان در قبال همه‌های فرهنگی دشمنان، اقدام کرد. در این خصوص، می‌توان با راه‌اندازی پایگاه‌های اینترنتی و وبلاگ نویسی، ارتباط دائمی با این نسل برقرار کرده، به پرسش‌ها و شبهات ذهنی آنها پاسخ داده، و سرانجام توصیه‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) را در این زمینه عملیاتی نموده، تحقق بخشید.

با معرفی شهداء و ایثارگران به جوانان می‌توان از آنان به منزله الگوهایی راستین برای جوانان، بهره جست. در این راستا، می‌توان با اتخاذ ساز و کار مناسب از جمله تبلیغات

رسانه‌ای، اختصاص بخشی از خطبه‌های نماز جمعه به معرفی آنان، بهره‌گیری از چهره‌های علمی و فرهنگی مقبول و نافذ، اختصاص بخشی از محتوای متون درسی به این موارد و غیره نسل جوان را با آنان آشنا کرد. در این حال، با برقراری یک محیط مناسب برای ارتباط و معاشرت متقابل می‌توان شاهد شکل‌گیری زنجیره‌ای همگون از گروه‌های مرجع تأثیرگذار و تأثیرپذیر در تعامل با یکدیگر در جهت تعمیق پیوندهای عمیق بین امت و الگوهای راستین و از آن طریق گسترش فرهنگ اصیل ایثار و شهادت بود.

۳۴- تلاش رسانه‌های گروهی برای بهبود برنامه‌ها رسانه‌های گروهی به خصوص صدا و سیما می‌توانند با اتخاذ سیاست‌های تشویقی و انگیزشی در چارچوب اهداف برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور در زمینه توسعه مشارکت‌های مردمی در عرصه فرهنگ دینی و به تبع آن فرهنگ ایثار و شهادت با برنامه ریزی و اقدامات لازم با رویکرد بهبود کیفیت فعالیت‌ها همچنین توسعه و حمایت‌های آموزشی و پژوهشی از زیرساخت‌های فکری و مولد فرهنگ اصیل ایثار و شهادت در راستای شناخت جایگاه زنان جانباز دوران دفاع مقدس تغییر و تحول بنیادی ایجاد کنند.

۳۵- مواظبت و تغییر و تحول مناسب توسط رسانه‌های گروهی در تبیین شناخت و ترویج جایگاه زنان جانباز دوران دفاع مقدس فرهنگ ایثار و شهادت نیز به مثابه سایر فرهنگ‌ها در طول تاریخ تغییر و تحول می‌یابد، بنابراین باید مواظبت و نگهداری شده، همواره مورد پالایش قرار گیرد تا سنت‌های غلط وارد آن نشود و به کارکردهای آن در بستر زمان توجه گردد. توجه به اولویت‌بندی‌ها بر اساس شناسایی نیازها در راستای اشاعه این فرهنگ در حوزه جامعه بر عهده رسانه‌های جمعی است.

۳۶- عرضه برنامه‌های نمایشی (تئاتر) توسط رسانه‌های گروهی برای تبیین و ترویج جایگاه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس به جوانان اجرای تئاتر به مثابه نمایشی زنده در مدارس، دانشگاه‌ها، ادارات، کارخانجات، سایر سازمان‌های خصوصی، مراکز نظامی و حتی در خود تلویزیون، با هدف نمایش و شناساندن مجاهدت‌های جانبازان و ایثارگران و شهداء زن دوران دفاع مقدس به شکل عینی و ملموس توسط سازمان صدا و سیما از دیگر حوزه‌های مرتبط با امور سینمایی سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران است که نقشی به سزا در شناخت و ترویج جایگاه زنان ایثارگر دارد.

۳۷- وظیفه رسانه‌های گروهی در شناساندن فرصت‌ها و تهدیدات در حوزه زنان ایثارگر دوران دفاع مقدس به جامعه شناسایی و معرفی فرصت‌ها و همین‌طور تهدیدات و آسیب‌هایی که فرهنگ ایثار و شهادت‌طلبی زنان جانباز و ایثارگر دوران دفاع مقدس را با خطر مواجه می‌کند و رعایت اعتدال در بیان و برخورد با این چالش‌ها و موانع همچنین تجلیل از فعالان این عرصه که نقشی مؤثر در اشاعه این فرهنگ دارند، ضروری است، چرا که دشمن در سال‌های اخیر با سرمایه‌گذاری زیاد بر تحریف جایگاه این سنگربان‌ها صبور متمرکز شده است.

۳۸- سایر راهکارهای کاربردی در جهت شناخت و ترویج جایگاه زنان ایثارگر در جامعه با تأکید بر نقش رسانه‌های گروهی (مطبوعات، صدا و سیما) افزون بر راهکارهای پیشین، سایر قالب‌های رایج رسانه‌ای که می‌تواند با محوریت اشاعه فرهنگ ایثار و شهادت در اولویت برنامه‌های رسانه‌های گروهی از جمله مطبوعات و صدا و سیما قرار گیرد، به این شرح است: پخش اخبار، سخنرانی، میزگردهای کارشناسی، مصاحبه، برنامه‌های مستند، گزارش‌های تحلیلی، کارتون، زیرنویس‌های تبلیغاتی و ویدئو کلیپ‌ها، چاپ و نشر مقالات، کاریکاتورها، تهیه پوستر و موسیقی، سرودها، نوحه‌ها، اشعار و غیره. اما نکته‌ای که در موفقیت عملی رسانه‌ها در ترویج این فرهنگ باید به آن توجه داشت، رعایت عوامل ذیل است: مسئولیت‌پذیری، گستردگی پوشش و برقراری ارتباط با گروه‌های مختلف مردم، درک وضعیت فرهنگی - اجتماعی جامعه، توجه به نیازهای مخاطبان و برنامه‌ریزی دقیق در این راستا، هماهنگی رسانه‌ها در عمل، تنوع در اشکال پیام و مداومت در القای آن، حذف پارازیت‌ها و غیره.

نتیجه‌گیری

این مقاله، بررسی موضوع راهکارهای کاربردی در جهت شناخت و ترویج جایگاه زنان ایثارگر در جامعه با تأکید بر نقش رسانه‌های گروهی (مطبوعات و صدا و سیما) را وجهه همت خود قرار داد. در این راستا، تلاش شد تا با رویکردی دینی و جامعه‌شناختی، تحلیلی واقع‌بینانه، علمی و همه‌جانبه از مسئله مورد نظر به دست آید. بر این اساس، در چارچوبی مشخص و منسجم پس از تبیین ضرورت و اهداف پژوهش و تشریح مفهوم

ایثار و شهادت با بررسی مواردی همچون مرجع دینی فرهنگ شهادت‌طلبی و رابطه آن با ارزش‌ها و ایدئولوژی‌های متعالی و سازنده، شاخص‌های شهادت و فضیلت‌های آن، سرانجام به ارائه راهکارهای عملی ترویج این فرهنگ در جامعه پرداخته شد. سپس به این نتیجه‌گیری کلی رهنمون شدیم که با پایان جنگ و انقلاب نباید شهداء، ایثارگران و فداکاری‌های آنان فراموش شود، چرا که نسل جدیدی که به دنیا می‌آید با خاطرات آنان رو به روست و باید این نسل را با شهداء، ایثارگران و فرهنگی که به آن پایبند بودند، آشنا کنیم و ارزش و اهمیت کار آن‌ها باید در جامعه به خوبی شناخته شود، زیرا جامعه‌ای که بتواند آرمان شهداء و ایثارگران و جانبازان را به خوبی درک و ترویج کند، از کارکردهای مثبت آن که همانا گسترش معنویت در جامعه، کاهش فساد و ناهنجاری و به تبع آن شکل‌گیری یک محیط انسانی سالم و الهی است، بهره خواهد برد و هیچ عامل دیگری حتی پول و ثروت هم نخواهد توانست با آن رقابت کند و تمامی آن‌ها در فرهنگ ایثار و شهادت متجلی است که از آن می‌توان به منزله نگهبان حقیقی برای دژ محکم دین و اسلام نام برد، چرا که وجود فرهنگ ایثار و شهادت است که به زندگی انسان‌ها معنا می‌دهد و آن‌ها را از رخوت و بیگانگی خارج می‌کند و به آن‌ها هویت دینی بخشیده، در مسیر الهی مقاوم و پایدار می‌سازد و سرانجام رفاه، آسایش و امنیت را برای تداوم بخشی به زندگی هم نوعان در ابعاد گوناگون به ارمغان می‌آورد. بنابراین مردم ایران که سال‌ها در رنج و سختی و تبعیض و فساد رژیم‌های حاکم زندگی می‌کردند، به برکت مجاهدت‌های ایثارگران و به ویژه بانوان ایثارگر و تقدیم هزاران شهید، آزاده، مفقود و جانباز سرانجام در جنگی که حکایت از نابرابری مطلق داشت به پیروزی رسیدند و استقلال و آزادی را برای مردمان این سرزمین به ارمغان آوردند. ملت ما فداکاری‌های ایثارگران را هرگز فراموش نخواهند کرد. رشادت‌ها، از خودگذشتگی‌ها و جانفشانی‌ها همه و همه، ریشه در اعماق جان مجاهدان راه خدا داشت. ایثارگران و به ویژه بانوان ایثارگر دوران دفاع مقدس به طمع رسیدن به امکانات دست به اسلحه نبردند، بلکه عشق راستین آن‌ها به رهبری و مردم این سرزمین باعث شد که حرکتی خالصانه به سوی کارزار داشته باشند و خود را فدا نمایند و از این طریق درخت انقلاب را آبیاری کنند. تعدادی از راهکارهای اساسی را می‌توان به شرح ذیل اقتباس و برشمرد:

- ۱- نهادهای سازنده فرهنگ ایثار و فداکاری زنان ایثارگر دفاع مقدس از طریق صدا و سیما در برنامه‌ها، فیلم‌ها و سریال‌ها؛
- ۲- نهادهای سازنده فرهنگ ایثار و شهادت در بسترهای نظام آموزشی کشور از سطوح پیش دبستانی تا سطوح دانشگاهی و نشریات علمی و تخصصی؛
- ۳- به تصویر کشیدن مجاهدت‌های زنان ایثارگر دفاع مقدس در موزه‌ها، نمایشگاه‌ها و یادمان‌های فرهنگی کشور؛
- ۴- معرفی کردن زنان ایثارگر به منزله چهره‌های ماندگار در جهت تأثیرگذاری بر معنویت آحاد مردم همچنین در جایگاه محوری‌ترین عنصر خانواده و آرامش بخشی به جامعه؛
- ۵- پی‌ریزی سازمان و ساختار مناسب در شبکه‌های اجتماعی برای تبیین منزلت و جایگاه زنان ایثارگر؛
- ۶- برجسته کردن اقدامات زنان ایثارگر دفاع مقدس در وزارتخانه‌ها برای الگودهی به جامعه.

منابع

۱. قرآن کریم
۲. امام خمینی(ره)، سیدروح الله. (۱۳۶۸). صحیفه نور. تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۳. ابن اثیر، علی بن ابی کرم. (۱۳۹۸ ق). الكامل فی التاریخ، بیروت: نشر دار الفکر.
۴. ابن سعد، محمد. (بی تا). طبقات الکبری. تحقیق محمد عبدالقادر عطا، بیروت: نشر دار الکتب العلمیه.
۵. ابن منظور، محمدبن مکرّم (۱۴۰۵ ق)؛ لسان العرب. قم: نشر ادب الحوزه.
۶. ابن هشام، محمدبن عبدالملک. (۱۳۶۳). السیره النبویه. تحقیق مصطفی السقا و دیگران، قم: انتشارات ایران.
۷. ابن هشام، عبدالملک (بی تا). السیره النبویه. بیروت: دار الأحياء التراث العربی.
۸. اقبال، زهرا. (۱۳۵۵). جنگ شهادت. تهران: سروش.
۹. امین، سیدمحسن. (۱۴۰۳ ق). أعيان الشيعه. بیروت: دار التعارف للمطبوعات.
۱۰. امینی، عبدالحسین. (۱۳۷۹). ریاض الناس. قم: انتشارات انصاری.
۱۱. انصاری، مهدی؛ درودیان، محمد؛ نخعی، هادی. (۱۳۸۶). خرمشهر در جنگ طولانی؛ تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.
۱۲. انیس، ابراهیم و دیگران. (۱۳۷۲). معجم الوسیط. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۱۳. ایثار و شهادت در مکتب امام خمینی(ره). (۱۳۸۶). آثار موضوعی؛ دفتر یازدهم، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره).
۱۴. جزایری، سیدمحمدعلی. (۱۳۹۳). دروس اخلاق اسلامی. قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه قم.
۱۵. حسینی، مهری. (۱۳۸۱). مثنوی کربلا در کربلا. تهران: نشر پردیسان.
۱۶. جمالی، عیسی. (۱۳۸۱). سردار خوبان. تهران: نشر شاهد.
۱۷. دانش، سید محمد کاظم. (۱۳۷۸). سیمای فداکاران. تهران: انتشارات جهان آرا.
۱۸. دهخدا، علی اکبر. (۱۳۷۷). لغت نامه. تهران: دانشگاه تهران.
۱۹. سیاح، احمد. (۱۳۷۳). فرهنگ بزرگ جامع نوین. ترجمه المنجد، تهران: انتشارات اسلام.

۲۰. شاعری، محمدحسین. (۱۳۸۱). جامعه شناسی شهادت طلبی و انگیزه های شهیدان. تهران: شاهد.
۲۱. شهداء، فصلنامه بنیاد شهید انقلاب اسلامی. (۱۳۸۰). تهران: نشر شاهد.
۲۲. فرهنگ ایثار، فصلنامه فرهنگی - اجتماعی. (۱۳۸۳). تهران: نشر شاهد.
۲۳. فکرت، محمد آصف. (۱۳۷۹). دائره المعارف تشیع. تهران: نشر شاهد.
۲۴. طبری، محمد بن جریر. (۱۳۵۲ ق). تاریخ الامم و الملوک. تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم، بیروت: نشر دار التراث.
۲۵. گوهری، سیداسماعیل. (۱۳۶۱). آرزو و شهادت. تهران: کتابفروشی امیری.
۲۶. لازار، ژودیت. (۱۳۸۰). افکار عمومی. ترجمه مرتضی کتبی، تهران: نشر نی.
۲۷. عاملی، محمد بن الحسن الحر. (۱۴۰۳ ق). وسائل الشیعه. بیروت: دارالاحیاء التراث العربی.
۲۸. مجموعه مقالات. (۱۳۸۳). زن در انتفاضه فلسطین. تهران: شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی.
۲۹. مامقانی، عبدالله. (۱۳۸۵). تنقیح المقال. قم: نشر آل بیت (علیه السلام).
۳۰. محلاتی، ذبیح الله. (۱۳۸۵). ریاحین الشریعه. تهران: دار الکتب الاسلامیه.
۳۱. مصطفوی، حسن. (۱۳۸۷). التحقیق فی کلمات القرآن الکریم. تهران: ترجمه و نشر کتاب.
۳۲. معصومی، امیر. (۱۳۸۱). زنان جنگ. تهران: سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران.
۳۳. معاونت پژوهشی مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره). (۱۳۷۸). تعلیم و تربیت از دیدگاه امام خمینی (ره)، جلد ۲، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۳۴. مولوی، محمدعلی. (۱۳۷۸). شادروان شهادت. تهران: نشر شاهد.
۳۵. مقریزی، احمد بن علی. (بی تا). إمتاع الاسماع. تحقیق و تعلیق محمد عبدالحمید النمسی، بیروت: دار الکتب العلمیه.
۳۶. واقدی، محمدبن عمر. (۱۴۰۵ ق). المغازی. تحقیق مارسدن جونز، قم: نشر دانش اسلامی.
۳۷. وثوقی، منصور. (۱۳۷۸). مبانی جامعه شناسی. جلد ۱، تهران: دانشگاه تهران.